

بسم الله الرحمن الرحيم

آیا می دانید اختیارات مقام رهبری در جمهوری اسلامی ایران چیست؟

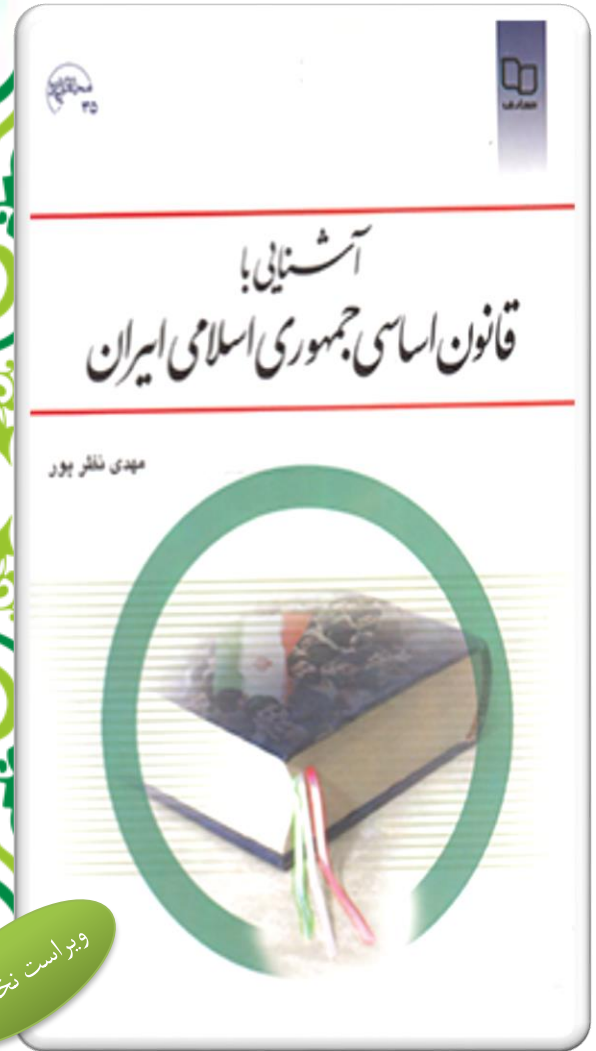
آیا می دانید رئیس جمهور در ایران بیشترین اختیارات را نسبت به دیگر ارکان حکومت حتی رهبری دارد؟

آیا می دانید اختیارات رئیس جمهور آمریکا از مجموع اختیارات رهبر و رئیس جمهور ایران بیشتر است؟

ویراست نخست

آشنایی با قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

رهبری در قانون اساسی فصل چهارم

فهرست

رهبری در قانون اساسی

شرایط و ویژگی های رهبری

جایگاه رئیس دولت در کشورهای دیگر

چگونگی گزینش و عزل رهبری

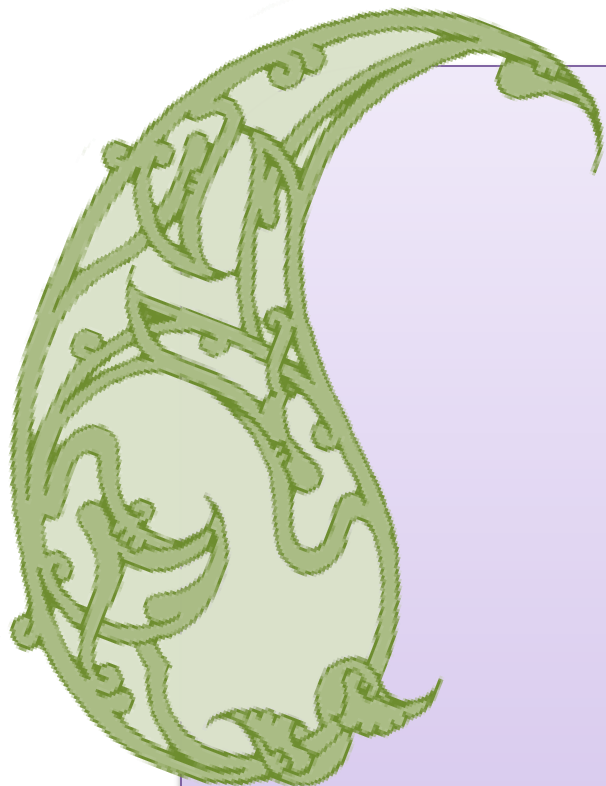
چگونگی انتخاب رئیس دولت در کشورهای دیگر

مسئولیت های مقام رهبری در مقابل قانون

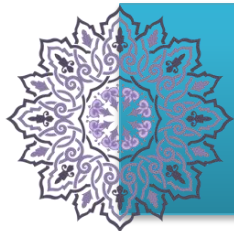
وظایف و اختیارات مقام رهبری

مقایسه وظایف و اختیارات رهبر ایران با رئیس جمهور کشورهای دیگر

در دیگر نظام ها

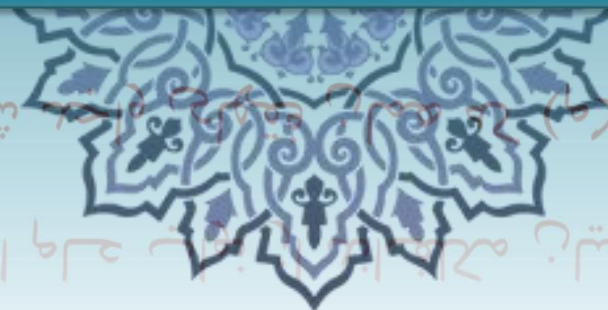

رهبری در قانون اساسی

طبق دیدگاه شیعه در زمان غیبت کبری فرد خاصی به عنوان نایب امام زمان (عجل الله فرجه) تعیین نشده است، اما با توجه به توقیع و نامه‌ای از خود حضرت شیعیان مکلفاند از نواب عام امامان معصوم (علیهم السلام) که همان فقهای واجد شرایطاند، پیروی کنند.

پشتت؟ محض این است که با امامان معصوم (علیهم السلام) روحیه اشتراک داشته باشند.

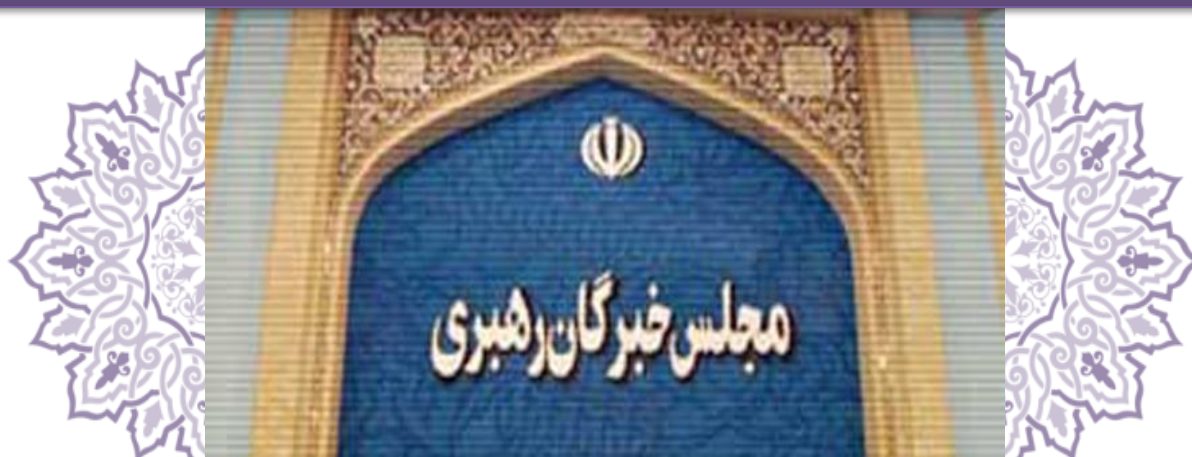
شرایط و ویژگی های رهبری

طبق اصل ۵ قانون اساسی، در زمان غیبت حضرت ولیعصر (عجل الله تعالی فرجه) از جمهوری اسلامی ایران، ولایت امر و امامت امت بر عهده فقیه عادل و با تقوا، آگاه به زمان، شجاع، مدیر و مدبر است که طبق اصل یکصد و هفتم، عهده دار آن می گردد.

در نتیجه رهبری در نظام جمهوری اسلامی ایران باید

دارای ویژگی‌های زیر باشد:

الف) صلاحیت علمی (اجتهاد)

در اصل پنجم و بند اول اصل ۱۰۹ قانون اساسی، تاکید شده است که مقام رهبری باید دارای رتبه‌ای از فقاہت باشد تا بتواند احکام الهی را از منابع و ادله شرعی آن به دست آورد.

(ب) صلاحیت اخلاقی و اعتقادی

۱. عدالت در اجرای قانون و نیز رفتار و موضع‌گیری‌های خویش

۲. ایمان و اعتقاد کامل به مبانی اسلام

۳. تقوا برای ترک گناهان و انجام تکالیف الهی

ج) صلاحیت سیاسی، اجتماعی و مدیریتی

۱. **بینش صحیح:** بینش صحیح سیاسی و اجتماعی در قلمرو داخلی کشور و نیز صحنه‌ی بین‌المللی

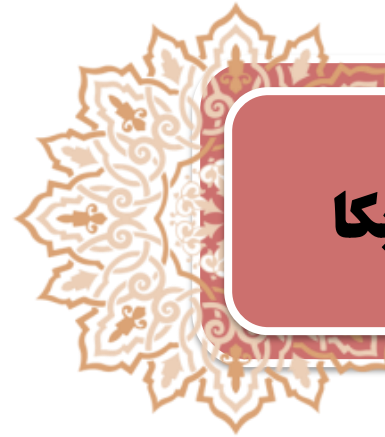
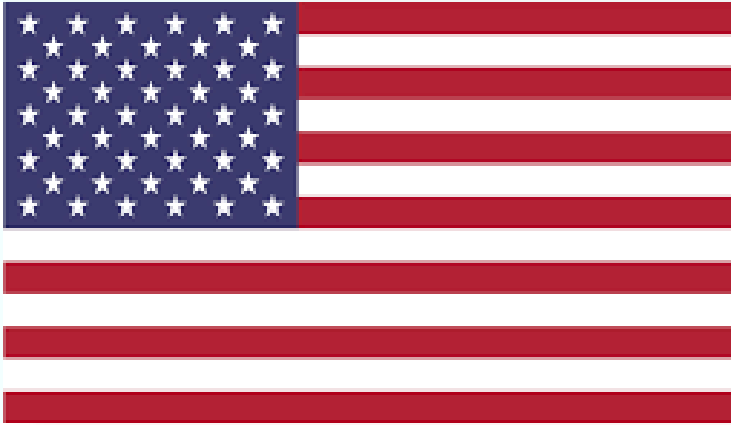
۲. **تدبیر:** تدبیر برای انجام امور مهم تا بتواند علاوه بر هدایت و رهبری جامعه حوادث آینده را نیز پیش‌بینی کند. براساس بند اول و دوم اصل ۱۱۰ قانون اساسی تعیین سیاست‌های کلی نظام و نظارت بر حسن اجرای این سیاست‌ها از وظایف رهبری است.

۳. **مدیریت:** علم و تجربه‌ی مدیریتی به وی کمک خواهد کرد تا برای رسیدن به هدف مطلوب جامعه اسلامی نیروی انسانی، ساختار لازم، امکانات و راه‌های درست را برگزیند تا جامعه زودتر به هدف خود برسد.

۴. **قدرت و شجاعت:** مدیریت در صورتی می‌تواند در زمان مقتضی تبدیل به قدرت و اقتدار شود که به شجاعت نیز متصف شود.

جایگاه رئیس دولت در کشورهای دیگر

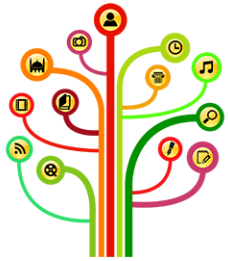
۱. ایالات متحده امریکا

در این کشور، رئیس جمهور نقش رهبر یا رئیس دولت را ایفا می کند و هدایت کننده اصلی کشور است که باید تابعیت آمریکا را داشته باشد و حداقل ۳۵ سال سن داشته باشد و مدت ۱۴ سال در آمریکا اقامت داشته باشد و از فیلترهای بسیار سخت حزبی و غیرحزبی رد شود.

۲. انگلستان

نظام انگلستان، رژیم سلطنتی موروثی است که به فرزندان ارشد پادشاه بر طبق قانون وراثت انتقال می‌یابد. زنان نیز پس از مردان بر حسب قرابت خود با پادشاه می‌توانند وارث تخت و تاج شوند.

۳. فرانسه

در فرانسه ریاست جمهور به عنوان مقامی در جمهوری - که مشروعیت خود را مستقیماً از مردم می گیرد - فوق نیروها و احزاب سیاسی قرار دارد و با گرفتن برخی از اختیارات قوه مقننه با قدرت فراوان در این کشور نقش رهبری را ایفا می کند. حداقل سن برای وی ۲۳ سال است و باید توسط ۵۰۰ شخصیت فرانسوی تایید و معرفی گردد.

۴. جمهوری فدرال آلمان

حداقل سن چهل سال است با تابعیت آلمانی میباشد؛ فرد عضو مجلس فدرال - بوندستاگ - یا مجلس ایالات - بوندسرات - و یا دولت باشد؛ دوره ریاست جمهوری پنج ساله است و برای یک بار دیگر نیز می تواند انتخاب شود.

۵. جمهوری هند

طبق قانون اساسی هند رئیس جمهور هم رئیس سمبولیک کشور است و هم رئیس قوه مجریه و تمام کارکنان کشوری و لشگری هند از نظر قانونی، ابواب جمعی رئیس جمهور و زیر فرمان او هستند. با این همه، ریاست جمهوری در هند عملاً به دلایلی تشریفاتی شده است.

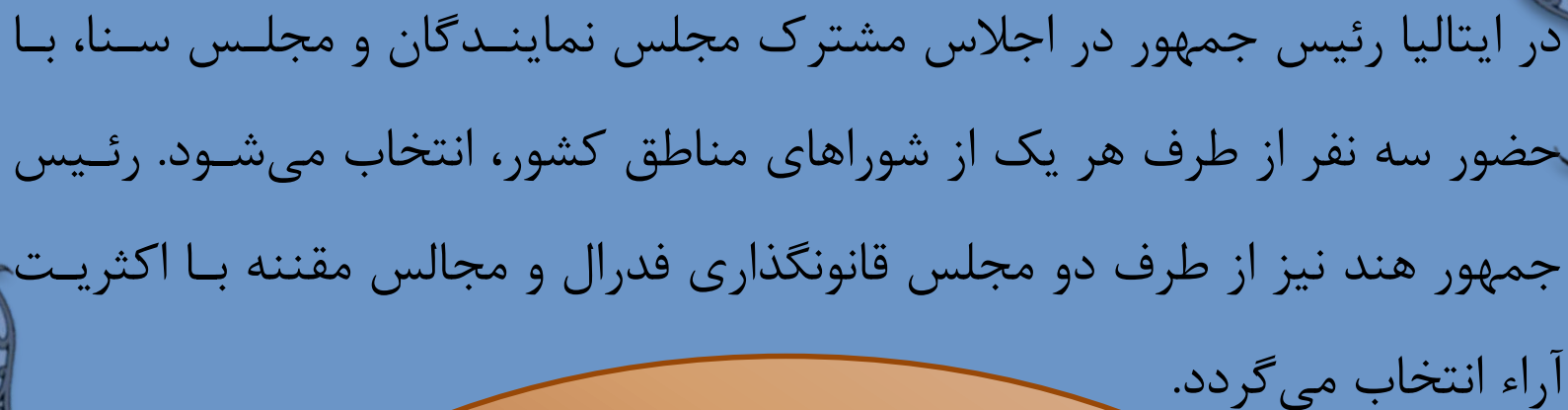
چگونگی گزینش و عزل رهبری

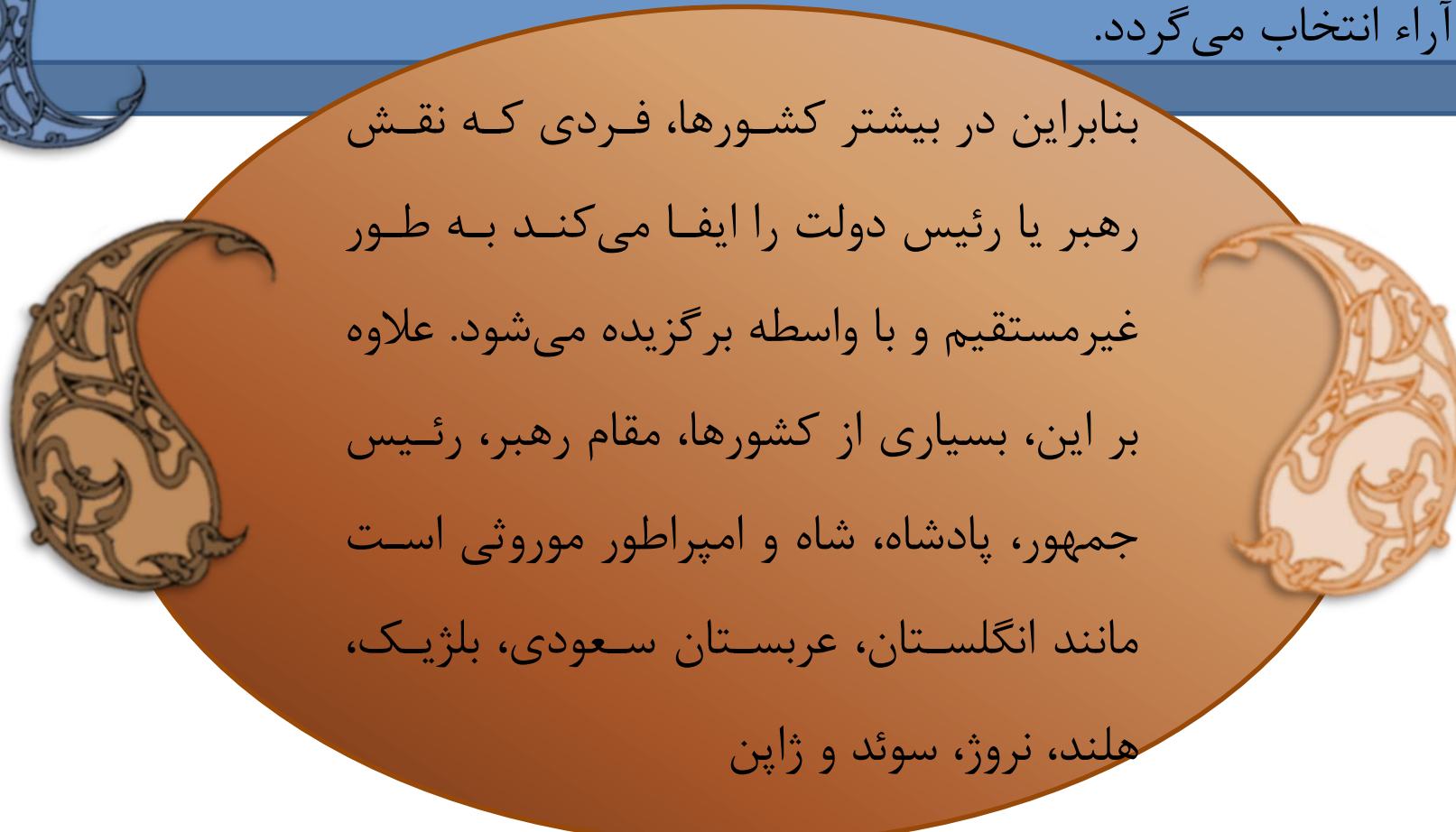
رهبری در نظام جمهوری اسلامی ایران یا به طور مستقیم و توسط مردم و با انقلاب انتخاب می شود مانند امام خمینی (ره) و یا به طور غیرمستقیم و توسط خبرگان رهبری که منتخب مردم اند عزل رهبری نیز توسط خبرگان صورت می گیرد که اصل ۱۰۷ و ۱۰۹ قانون اساسی به آن پرداخته است.

چگونگی انتخاب رئیس دولت در کشورهای دیگر

بیشتر کسانی که نقش رهبر یا رئیس دولت را ایفا می‌کنند، به شکل غیرمستقیم و با واسطه انتخاب می‌شوند. رئیس جمهور آمریکا به طور غیرمستقیم توسط مجلس منتخب مردم رئیس جمهور آلمان توسط مجلسی با عنوان کنوانسیون فدرال انتخاب می‌شود که در نصف اعضای آن از نمایندگان مجلس فدرال و نیمی دیگر نیز اعضای مجلس ایالتی‌اند.

در ایتالیا رئیس جمهور در اجلاس مشترک مجلس نمایندگان و مجلس سنا، با حضور سه نفر از طرف هر یک از شوراهای مناطق کشور، انتخاب می‌شود. رئیس جمهور هند نیز از طرف دو مجلس قانونگذاری فدرال و مجالس مقننه با اکثریت آراء انتخاب می‌گردد.

بنابراین در بیشتر کشورها، فردی که نقش رهبر یا رئیس دولت را ایفا می‌کند به طور غیرمستقیم و با واسطه برگزیده می‌شود. علاوه بر این، بسیاری از کشورها، مقام رهبر، رئیس جمهور، پادشاه، شاه و امپراطور موروثی است مانند انگلستان، عربستان سعودی، بلژیک، هلند، نروژ، سوئد و ژاپن

مسئولیت‌های مقام رهبری در مقابل قانون

۱. مسئولیت‌های سیاسی

خبرگان رهبری از میان اعضای خود هیئتی را با رای مخفی انتخاب می‌کنند که در سمت‌های اجرایی و قضائی از جانب مقام رهبری شاغل نبوده و از بستگان نزدیک وی نیز نباشند تا بر عملکرد تعریف شده رهبر طبق قانون اساسی نظارت مستمر و تحقیق و تفحص کنند.

۲. مسئولیت‌های حقوقی

طبق **بند ۱۰۷** قانون اساسی رهبر در برابر قوانین با سایر افراد کشور مساوی است.

۳. مسئولیت مالی

طبق **اصل ۱۴۲** قانون اساسی رهبر از نظر مالی باید پاسخگوی اعمال خود، همسر و فرزندان قبل و بعد از مسئولیت به قوه قضائیه باشد.

مسئولیت روسای دولت‌های دیگر

با نگاهی به قوانین اساسی سایر کشورها در می‌یابیم که در هیچ کدام از آن‌ها، رهبر یا رئیس جمهور یا مقام سلطنت دارای چنین مسئولیت‌های سنگین و سخت‌گیرانه‌ای نیست. در بیشتر کشورها همانند امریکا، انگلستان، آلمان، ایتالیا، هند رئیس کشور و یا دولت در مقابل مجالس کشورها پاسخگو نیستند، و علاوه بر این هیچ یک از قوانین اساسی این کشورها در مورد مسائل مالی قبل و بعد از مسئولیت مقام ریاست، مسئله‌ای ذکر نکرده است.

وظایف و اختیارات مقام رهبری

الف) وظایف و اختیارات رهبر طبق **اصل ۱۱۰** قانون اساسی

۱. تعیین

سیاست‌های کلی

نظام پس از مشور

با مجمع تشخیص

مصلحت نظام

۲. نظارت بر

حسن اجرای

سیاست‌های کلی

نظام

۳. حل اختلافات

و تنظیم روابط

قوای سه‌گانه

۴. حل معضلات نظام

که از طریق عادی

قابل حل نیست از

طریق مجمع تشخیص

مصلحت نظام

ب) وظایف و اختیارات رهبر در قوه مجریه

براساس اصول ۱۱۰، ۱۳۰ و ۱۳۱ قانون اساسی

وظایف و اختیارات مقام رهبری در قوه مجریه

۱. فرماندهی کل نیروهای مسلح   ۲. اعلان جنگ، صلح و بسیج نیروها

۲. نصب، عزل و قبول استعفای فرمانده کل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، فرمانده کل

ارتش، فرماندهان عالی نیروهای نظامی و انتظامی

۳. عزل رئیس جمهور پس از رای عدم کفایت سیاسی مجلس شورای اسلامی و یا احراز

تخلف ریاست جمهوری از وظایف قانونی خود براساس نظر دیوان عالی کشور

۴. قبول استعفای رئیس جمهور

۵. تایید مصوبات شورای عالی امنیت ملی

۶. موافقت با بر عهده گرفتن مسئولیت های رئیس جمهور توسط معاون اول او در شرایط ویژه

ج) وظایف و اختیارات رهبر در قوهی مقننه

۱. فرمان همه‌پرسی در موارد معین شده پس از تصویب دو سوم مجموع نمایندگان

۲. نصب و عزل و قبول استعفای فقهای شورای نگهبان

(د) وظایف و اختیارات رهبر در قوه قضائیه

۱. نصب، عزل و قبول استعفای رئیس قوه قضائیه طبق **اصل ۱۱۰ و ۱۵۷** قانون

۲. عفو و تخفیف مجازات محکومین به موجب **بند یازده اصل ۱۱۰** قانون اساسی

و یا پیشنهاد رئیس قوه قضائیه

هـ) وظایف و اختیارات دیگر

۱. نصب و عزل و قبول استعفای رئیس سازمان صدا و سیما بر پایه اصل ۱۷۵ و قسمت ج بند شش اصل ۱۱۰ قانون اساسی

۲. تعیین اعضای مجمع تشخیص مصلحت نظام بر پایه اصل ۱۱۲ قانون اساسی

۳. دستور بازنگری در قانون اساسی پس از مشورت با مجمع تشخیص مصلحت نظام و طی حکمی به رئیس جمهور موارد اصلاح با تقسیم قانون اساسی را به شورای بازنگری پیشنهاد می کند.

آیا حکم حکومتی مختص نظام جمهوری اسلامی است؟

فرامین و احکام رئیس مملکت یا رهبر و یا هر شخصی که در راس
هرم قدرت قرار دارد از منابع حقوق اساسی است و در همه
کشورهای دیگر نیز مطرح می‌شود و عالمان به حقوق اساسی نیز
بدان معترف‌اند.

مقایسه وظایف و اختیارات رهبر ایران با رئیس جمهور کشورهای دیگر در دیگر ملت ها

الف) وظایف و اختیارات نهاد سلطنت در انگلستان

۱. انتخاب نخست وزیر که مهم ترین وظیفه‌ی مقام سلطنت است.

۲. اعطای عناوین و نشان‌های رسمی به مقامات کشوری و لشگری

۳. ریاست کل بر قلمرو بریتانیا اعم از انگلستان، اسکاتلند، ایرلند و ولز

۴. فرماندهی کل نیروهای مسلح کشور و اعلان جنگ و صلح

۵. انتصاب اعضای مجلس لردان و حق ایجاد لردی مادام العمر

۶. انتصاب فرماندهان کل در کشورهای استرالیا، زلاندنو و کانادا که به صورت فرمانداری‌های وابسته اداره می‌شوند.

۷. انحلال پارلمان به پیشنهاد هیئت دولت و ...

نکته

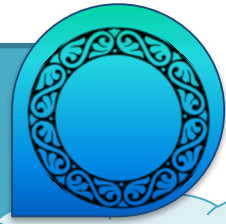
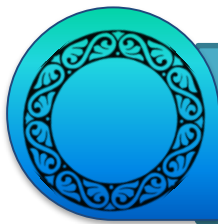

در اجرای این اختیارات، شاه یا ملکه معمولاً از کمک شورای خصوصی بهره‌مند است که بیش از اعضای آن از مشاوران نزدیک اویند.

محدود شدن شورای خصوصی سلطنت پس از جدائی و استقلال کابینه از این شورا، ولی باز مصوبات مهم حکومتی دعوت و انحلال مجلس عوام یا وضع آئین‌نامه‌های اجرایی قوانین و نیز اداره‌ی مستعمره‌ها باید به تصویب شورای خصوصی سلطنت برسد.

(ب) وظایف و اختیارات رئیس جمهور آمریکا

۱. فرماندهی کل قوا

۲. اعلان جنگ در
وضعیت جنگی

۳. دستور به کارگیری
اسلحه در ناآرامی‌های
داخلی

۴. ریاست قوه مجریه

۵. انتصاب مقام‌های
دولت فدرال

۶. عزل مقام‌های
دولت فدرال

۷. انتخاب مقام‌های
عالی رتبه دولت
فدرال که در ایالت
خدمت می‌کنند.

۸. صیانت، حمایت و
دفاع از قانون اساسی

۹. حق وتوی مصوبات
کنگره

۱۰. درخواست جلسه
کنگره

۱۱. صدور فرمان
اجرائی

۱۲. طراحی و اجرای
همه سیاست‌ها و
برنامه‌های خارجی

۱۳. انعقاد معاهدات با
دیگر دولت‌ها و نیز
لغو آن‌ها

۱۴. پذیرش استوارنامه
سفیران و نمایندگان خارجی
کشورهای دیگر

۱۵. انتصاب قضات
دیوان عالی

۱۶. تعلیق اجرای مجازات و یا عضو جرایم ارتكابی علیه آن
کشور، جز در موارد اعلام جرم علیه مقامات دولتی

نکته ی قابل توجه در این مقایسه این است که
اختیارات رئیس جمهور امریکا از مجموع اختیارات
رهبر و رئیس جمهور ایران بیشتر است.

ج) وظایف و اختیارات رئیس جمهور فرانسه

۱. نظارت بر اجرای قانون اساسی

۲. تضمین استقلال ملی، تمامیت ارضی و رعایت معاهدات

۳. نصب، عزل و قبول استعفای نخست وزیر و هم چنین نصب و عزل وزیران

۴. ریاست هیئت وزیران

۵. صدور دستور همه پرسی، پس از پیشنهاد دولت یا پارلمان

۶. انحلال مجلس ملی پس از مشورت با نخست وزیر و رئیسان مجلس

۷. نصب مقامات کشوری و لشگری

۸. فرماندهی کل قوا و ریاست کل قوا و ریاست شوراها و کمیته‌های مالی دفاع ملی

۹. صدور عفو عمومی

۱۰. اعطای نشان‌های دولتی

۱۱. ریاست شورای عالی قضائی که در این امر شورای مزبور او را یاری می‌کنند.

با مقایسه وظایف و اختیارات رئیس جمهور فرانسه با رهبر ایران در می‌یابیم که اختیارات رئیس جمهور فرانسه از مجموع اختیارات رهبر ایران و رئیس جمهور ایران بیشتر است.

(د) وظائف و اختیارات امپراتور ژاپن

در کشور ژاپن امپراتور مظهر کشور و وحدت ملی است و مقام وی از اراده مردم ناشی می شود. تاج و تخت امپراتوری نیز موروثی است و جانشینی وی طبق قانون دربار امپراتوری - مصوب مجلسین - انجام می شود.

۱. نصب نخست وزیر منتخب مجلسین

۲. نصب رئیس قضاات دیوان عالی کشور

۳. توشیح و صدور فرمان اجرای اصلاحات قانون اساسی، قوانین و تصویب نامه های هیئت وزیران

۴. داشتن حق دعوت به تشکیل مجلسین و انحلال مجلس نمایندگان

۵. اعلام انتخابات عمومی برای تعیین اعضای مجلسین

والحمد لله رب العالمين

تنظيم : مدرسه علميه خواجهان امام
حسين عليه السلام
معاونت پژوهش

